

Energiebelasting verlagen is geen oplossing voor energiearmoede

Eneco pleit voor vijfjarig transitieprogramma voor huishoudens in een kwetsbare positie

- Het programma helpt 600.000 huishoudens structureel uit de energiearmoede voor 2030.
- Ondanks daling van de energieprijzen is een huishouden gemiddeld nog steeds circa 1.100 euro meer kwijt per jaar dan voor de energiecrisis.
- Generieke maatregelen zoals het verlagen energiebelasting en herintroductie van het prijsplafond helpen kwetsbare huishoudens niet uit energiearmoede.

1. Jaarlijkse energiekosten nog steeds hoog in 2024

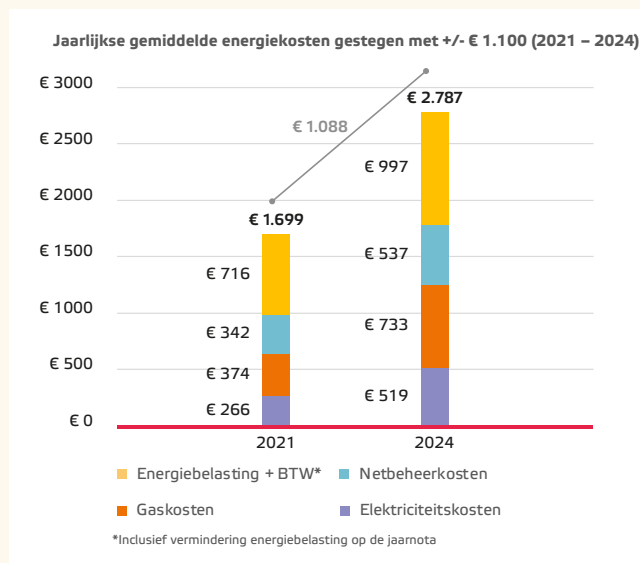
Verschillende politieke partijen, zoals de PVV, NSC en de VVD hebben dit najaar gepleit voor het verlagen van de energiebelasting om kwetsbare huishoudens in energiearmoede te helpen. Dat is een sympathiek gebaar. Maar het helpt mensen met een laag inkomen en een tochtige woning niet, is slecht voor het klimaat en kost de schatkist onnodig veel geld. Eneco pleit

daarom voor een vijfjarig transitieprogramma voor kwetsbare huishoudens, waarin de energiearmoede echt wordt aangepakt en daarmee ook de bestaanszekerheid wordt vergroot. Belangrijke pijlers hiervan zijn de doorontwikkeling van het Tijdelijk Noodfonds Energie naar een Transitiefonds met gerichte inkomenssteun en een versnelde verduurzaming van de ongeveer 600.000 woningen van deze doelgroep tot energielabel B, uiterlijk in 2030.

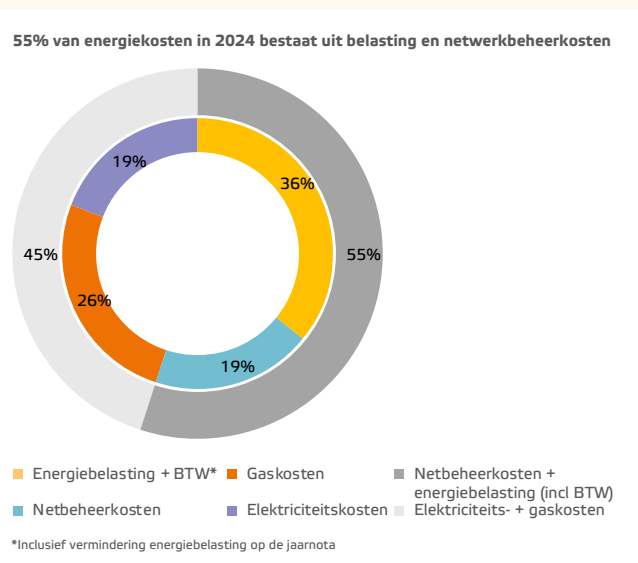
Bij de huidige lagere energieprijzen is een gemiddeld huishouden met een slecht geïsoleerde woning ruim 1.100 euro meer per jaar kwijt aan energie dan voor de energiecrisis het geval was. Dit komt doordat de internationale energieprijzen nog steeds drie keer hoger liggen dan in 2021 en door de sterke verhoging van de energiebelasting en netbeheerkosten. De betalingsachterstanden blijven daarom hoog bij deze kwetsbare groep. Mensen in (zeer) slecht geïsoleerde woningen (energielabel D, E, F of G) hebben weinig tot

geen mogelijkheden om het verbruik te verlagen omdat zij in sociale huurwoningen wonen, of door gebrek aan financiële middelen om te isoleren. Zij kunnen door de gestegen energiekosten in combinatie met hoge inflatie geen kant meer uit en hebben veel stress vanwege geldzorgen. Volgens TNO¹ heeft 7,4 procent van de huishoudens energiearmoede (600.000) en hiervan heeft 5,1 procent (400.000 huishoudens) een laag inkomen en een (zeer) lage energetische kwaliteit van de woning.

Figuur 1

Figuur 2

Hoewel de energieprijzen inmiddels zijn gedaald, laat Figuur 1 zien dat de gemiddelde energierekening van een huishouden in 2024² met bijna 1.100 euro is gestegen in vergelijking met het laatste jaar voor de energiecrisis in 2021. Daarbij moet worden opgemerkt dat de jaarkosten sterk variëren per huishouden, afhankelijk van het energielabel van de woning. Een gemiddelde energierekening (1.200 m³ gas en 2.900 kWh elektriciteit) bedroeg in 2021 ongeveer 1.700 euro per jaar en naar verwachting is dat in 2024 ongeveer

2.800 euro per jaar Deze stijging van bijna 1.100 euro³ bestaat voor 600 euro uit duurdere energie en voor 500 euro aan gestegen belasting en netwerkbeheerkosten. Figuur 2 geeft voor het jaar 2024 de verwachte verdeling van de verschillende kostenposten op de jaarrekening. Daarin valt ook op dat netbeheer en belastingen⁴ samen 55 procent van de energierekening uitmaken en energieleveranciers 45 procent van de energierekening ontvangen voor de gemaakte inkoopkosten van energie en geleverde diensten.

1 publications.tno.nl/publication/34640439/KjLV5U/TNO-2023-energiearmoede.pdf
 2 Uitgangspunt is het prijspeil van jaarcontracten voor het jaar 2024 die werden aangeboden door de drie goedkoopste energieleveranciers in december 2023.
 3 Van de 600.000 huishoudens die volgens TNO te maken hebben met energiearmoede, zijn er volgens schattingen van experts 120.000 huishoudens die meer dan 1.500 m³ gas verbruiken en te maken hebben met gestegen energiekosten tussen de 1.300 euro - 1.700 euro in plaats van 1.100 euro.
 4 Deze belastingen bestaan inclusief BTW in 2024 uit 70,5 eurocent per m³ aardgas, 13,17 eurocent per kWh elektriciteit energiebelasting en een jaarlijkse teruggave van de energiebelasting op de jaarnota van 631,39 euro.

Nieuw kabinet moet energiearmoede structureel aanpakken

Bovengenoemde cijfers geven aan dat er een structureel probleem is. Daarom moet een nieuw kabinet snel met een structurele oplossing komen, om te voorkomen dat kwetsbare huishoudens in een blijvende schuldenproblematiek terecht (blijven) komen. Deze winter is nog het Tijdelijk Noodfonds Energie beschikbaar, dat mensen in energiearmoede helpt met een financiële tegemoetkoming. Dat is echter niet genoeg. Ook de komende jaren blijft de energierekening hoog en tochtige woningen met lage energielabels zijn niet binnen één jaar geïsoleerd en verduurzaamd. Bovendien ontstaat er teveel onzekerheid en stress voor mensen in een kwetsbare positie als ze elk jaar moeten afwachten of de politiek bereid is tot een nieuwe noodoplossing. Alleen een aanpak die voor langere tijd bijdraagt aan bestaanszekerheid en energielasten structureel verlaagt helpt mensen in energiearmoede. Dat kan op verschillende manieren, ieder met voor- en nadelen.

2. Maatregelen

Verlagen energiebelasting voor huishoudens

De energiebelasting op aardgas bedraagt 58,3 eurocent (excl. BTW) per m³ in 2024. Het verlagen hiervan met 10 eurocent voor de eerste 1.000 m³ zou de energierekening op jaarbasis verlagen met 121 euro (inclusief BTW). Dat lijkt mooi, maar het heeft weinig positief effect. Voor huishoudens die in 2024 circa 1.100 euro meer kwijt zijn aan de energierekening dan in 2021 is 121 euro korting op de energiebelasting niet erg veel. Bovendien leidt het tot een derving van de belastinginkomsten voor de overheid van circa 725 miljoen euro per jaar.⁵ Dit komt doordat mensen die de korting niet nodig hebben, zoals mensen in goed geïsoleerde woningen en/of hoge inkomens, ook meeprofiteren. Het verlagen van de energiebelasting is daarom te generiek. Daarnaast leidt een dergelijke maatregel tot een verlaging van de prikkel om te verduurzamen, omdat de terugverdientijd van maatregelen zoals een (hybride) warmtepomp en isolatie omhoog gaat. Dat maakt deze investering minder aantrekkelijk.

Als het nieuwe kabinet de energiebelasting wil verlagen, dan is het beter om de energiebelasting op elektriciteit fors te verlagen en deze op aardgas gelijk te houden. Hoewel dit de kwetsbare huishoudens maar beperkt helpt, heeft het wel andere positieve effecten. Ten eerste is momenteel de energiebelasting op elektriciteit per eenheid energie⁶ bijna twee keer zo hoog als op aardgas. Dat is niet logisch, omdat elektriciteit al voor de helft duurzaam wordt opgewekt en aardgas helemaal fossiel is. Bovendien kan Nederland hernieuwbare elektriciteit zelf produceren en moet aardgas worden geïmporteerd, uit soms onstabiele regio's. Tenslotte helpt een verschuiving van de energiebelasting van elektriciteit naar aardgas verdere elektrificatie te stimuleren en dat brengt ook de klimaatdoelen dichterbij.

Prijsplafond

De herintroductie van het prijsplafond is ook te generiek. Het helpt kwetsbare huishoudens niet omdat zij dan nog steeds 1,45 euro per m³ voor aardgas moeten betalen, terwijl deze mensen vaak in een slecht geïsoleerde woning wonen. De jaarrekening blijft daarmee gemiddeld 1.100 euro hoger dan voor de energiecrisis. Bovendien heeft de Europese Commissie aangegeven dat generieke prijsinterventies niet meer zijn toegestaan nu de prijzen op de energiemarkt enigszins zijn genormaliseerd.

Inkomensbeleid

In de regel is inkomensbeleid het meest effectief om nood te ledigen. Het is ook te prefereren boven specifieke steun gericht op bepaalde producten, zoals energie- of woonkosten. Vormen van inkomensbeleid zijn bijvoorbeeld een (energie)toeslag, of het verhogen van het minimumloon en de uitkeringen. Voordeel van dergelijke inkomenssteun is dat alle vormen van armoede worden aangepakt, dus niet alleen energiearmoede. Maar er zijn ook nadelen. Inkomensbeleid houdt geen rekening met energieverbruik in een slecht geïsoleerde woning en een stijging van 1.100 euro op de energierekening is dusdanig hoog dat alleen gerichte steun hier iets aan kan doen. Een stijging van de hoogte van de uitkeringen is ongericht en levert meestal ook onvoldoende compensatie op voor de gestegen energierekening.

5 Dit bedrag bestaat uit 600 miljoen euro minder inkomsten uit energiebelasting en ruim 125 miljoen minder BTW inkomsten.

6 Per 1 januari bedraagt de energiebelasting op elektriciteit voor huishoudens 10,9 eurocent/kWh en op aardgas bedraagt de energiebelasting 5,9 eurocent/kWh.

Tijdelijk Noodfonds Energie

Het Tijdelijk Noodfonds Energie heeft in 2023 ruim 50.000 kwetsbare huishoudens geholpen bij het betalen van hun onverwacht sterk gestegen energierekening. Het Tijdelijk Noodfonds is het enige gerichte instrument op nationaal niveau dat stuurt op zowel het niveau van het bruto inkomen van een huishouden, als op de energielasten als aandeel van dat bruto inkomen. Het Noodfonds is voor iedereen toegankelijk die aan de criteria voldoet. Ook als een huishouden niet in betalingsproblemen zit.

In 2024 kunnen huishoudens met een bruto-inkomen tot 200 procent van het sociaal minimum en een energiequote (energielasten als aandeel in het

besteedbaar inkomen) van 10 procent (was 13 procent) en huishoudens tot bruto 130 procent van het sociaal minimum met een energiequote van 8 procent (was 10 procent) bij het Noodfonds terecht⁷. Een huishouden kan een bijdrage vragen voor maximaal de daaropvolgende zes maanden. Naar verwachting kunnen op basis van de huidige energieprijzen door het Noodfonds circa 70.000 huishoudens worden geholpen van het beschikbare budget van 60 miljoen euro, maar dit is zeer afhankelijk van het verloop van de energieprijzen.

Eneco pleit ervoor het Tijdelijk Noodfonds door te ontwikkelen tot een structureel Transitiefonds met een looptijd tot tenminste 2030 (zie hoofdstuk 3).

Overzicht beoordeling maatregelen

	Verlaging energiebelasting	Prijsplafond	Inkomenssteun	Tijdelijk Noodfonds Energie
Maatregel omschrijving	Verlagen van de energiebelasting op gas met 10 cent voor de nieuwe 1e schijf tot 1.000 m ³ gas.	Voortzetten van het prijsplafond van 1,45 euro per kuub aardgas voor het verbruik tot 1.200 m ³ .	Bijvoorbeeld verhogen van het minimumloon en uitkeringen of extra (energie)toeslag.	Voortzetting Tijdelijk Noodfonds Energie voor kwetsbare huishoudens.
Effectiviteit	Laag: helpt kwetsbare huishoudens nauwelijks. Alle kleinverbruikers ontvangen 121 euro per jaar terwijl de energierekening circa 1.100 euro hoger ligt.	Laag: helpt kwetsbare huishoudens niet omdat ze nog steeds circa 1.100 euro extra kwijt zijn.	Gemiddeld: huishoudens met laag inkomen krijgen steun, maar houdt geen rekening met energieverbruik van een woning.	Hoog: dit instrument combineert zowel inkomen als energieverbruik om voor kwetsbare huishoudens maatwerk te bieden in hoogte van compensatie.
Impact Rijksbegroting	725 miljoen euro	Afhankelijk van energieprijzen kan dit nihil tot in de miljarden euro's lopen.	>1 miljard euro: afhankelijk van instrument inkomenssteun.	400 - 700 miljoen euro: In 2023 was dit gemiddeld 120 euro per maand. Uitgaande van 600.000 huishoudens en een bereik van 50 - 75 procent.
Impact verduurzaming	Negatief	Neutraal	Neutraal	Neutraal

⁷ www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?pid=2023Z19735&did=2023D48184

3. Pleidooi voor een vijfjarig transitieprogramma

De komende jaren is het noodzakelijk om gerichte steun te blijven bieden voor de energiekosten van huishoudens met lage inkomens en hoge energierekeningen. Het doorontwikkelen van het instrumentarium van het Tijdelijk Noodfonds naar een structureel Transitiefonds is hiervoor de meest gerichte, effectieve en doelmatige oplossing. Uitgangspunt hierbij is dat een huishouden dat een beroep doet op inkomenssteun uit het Transitiefonds gelijktijdig deelneemt aan een grootschalig verduurzamingsprogramma van de woning. Hulp en structurele aanpak tegelijk dus.

Eneco bepleit een programma met een looptijd van vijf jaar (dus tot 2030), omdat deze termijn nodig is om de isolatie en verduurzaming van 600.000 woningen van de doelgroep daadwerkelijk te kunnen realiseren.

Het transitieprogramma heeft de volgende kenmerken:

1. Doorontwikkeling van het Tijdelijk Noodfonds Energie tot een structureel Transitiefonds

Hierbij kunnen kwetsbare huishoudens tot 2030 gebruikmaken van gerichte inkomenssteun indien wordt voldaan aan de geformuleerde voorwaarden⁸. Dit is nodig om kwetsbare huishoudens bestaanszekerheid te bieden en te beschermen tegen hoge energieprijzen zolang hun (huur)woning onvoldoende is verduurzaamd. Een huishouden komt in aanmerking voor inkomenssteun uit het Transitiefonds indien voldaan wordt aan de criteria voor het inkomensniveau en het aandeel van de energielasten in het besteedbaar inkomen. Het ligt voor de hand het Transitiefonds publiek te beheren als een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) met als taak de uitvoering van de steunmaatregel.

2. Grootschalige verduurzaming van woningen van kwetsbare huishoudens tot label B voor 2030

Eneco pleit er daarbij voor om alle huishoudens (zowel huurders als woningeigenaren) die een beroep doen op het nieuwe Transitiefonds tegelijkertijd met voorrang in aanmerking te laten komen voor deelname in een grootschalig verduurzamingsprogramma. Doel is om alle circa 600.000 woningen van de doelgroep te isoleren en te verduurzamen tot tenminste label B. Hierdoor worden de energiekosten van de bewoners en eigenaren structureel verlaagd. Dit betekent een uitfasering van woningen met energielabel C tot en met G van deze doelgroep uiterlijk in 2030. Het Transitiefonds kan na de realisatie worden opgeheven. De verduurzaming van de woningen van huurders binnen deze groep zal grotendeels moeten lopen via prioritaire afspraken met woningcorporaties. Door de woningverbetering wijk voor wijk, planmatig en grootschalig aan te pakken kunnen ook kosten worden bespaard.

3. Kwetsbare groep van 600.000 huishoudens krijgt subsidie en voorfinanciering

Huishoudens met een laag inkomen en een eigen woning hebben (bijna) geen leencapaciteit om te investeren in isolatie en verduurzaming. Daarbij zijn huurders vooral afhankelijk van de welwillendheid van verhuurders. Volgens een recente studie van Ecorys⁹ kost het verduurzamen en isoleren van een woning eenmalig 22.500 euro¹⁰ en levert dat jaarlijks 1.100 euro besparing op de energierekening op. Ongeveer 80 procent van de doelgroep (480.000 van 600.000 huishoudens) woont in huurwoningen. Eneco veronderstelt dat de financiering van de investeringen voor deze groep van huurders deels door woningcorporaties¹¹ en andere verhuurders kan worden gefinancierd. Mede omdat woningcorporaties verplicht zijn huurwoningen met energielabel E,F en G uit te faseren in 2028. Desondanks schatten wij in dat er toch nog een budget van circa 400 miljoen euro per jaar tot 2030 nodig is om overige woningen naar label B te brengen. Ook woningcorporaties zullen extra financiering nodig hebben om dit hogere ambitieniveau dan de normering voor elkaar te krijgen.

8 Dezelfde voorwaarden als het Tijdelijk Noodfonds: huishoudens met een bruto-inkomen tot 200% van het sociaal minimum en een energiequote (energielasten als aandeel in het besteedbaar inkomen) van 10% (was 13%) en huishoudens tot bruto 130% van het sociaal minimum met een energiequote van 8% (was 10%)

9 Zie www.nvde.nl/wp-content/uploads/2023/03/230322_Energiearmoede_rapportage_Ecorys-002.pdf

10 Waarvan € 14.600,- aan kosten voor gebouwverbetering en € 7.900,- voor installatie.

11 Woningcorporaties hebben reeds relatief de kleinste voorraad E-, F- en G-labels dankzij vele verbetertrajecten. Het aandeel corporatiewoningen met energielabel E, F en G nam af van 13,4 naar 11,8% (247.400 woningen) in 2022 (bron website AEDES).

4. Huiseigenaren ook financieel ondersteunen

Wat betreft kwetsbare huishoudens in koopwoningen (20 procent, ofwel 120.000) stellen wij voor om 75 procent van de eenmalige voorinvestering te subsidiëren.¹² Dit betekent dat deze groep 17.000 euro subsidie ontvangt per woning. Het resterende bedrag van 5.500 euro (van 22.500 euro) wordt met een renteloze lening vanuit het huidige aanbod van het Nationaal Warmtefonds voorgefinancierd. Bij een jaarlijkse besparing van 1.100 euro is deze lening dan na vijf jaar afgelost en is de energierekening structureel met circa 40 procent afgenomen door isolatie en verduurzaming. Dat is ook precies de periode dat het Transitiefonds voorkomt dat deze doelgroep in energiearmoede terecht komt tijdens het terugbetalen van de lening. Ervan uitgaande dat het tot vijf jaar duurt om de 120.000 woningen te verduurzamen kost dit de overheid circa 400 miljoen euro subsidie per jaar in deze periode.

5. Financiering door het Social Climate Fund en het voortzetten bestaande subsidies

Eneco stelt voor dat een nieuw kabinet dat serieus werk wil maken van bestaanszekerheid het benodigde budget¹³ speciaal hiervoor vrijmaakt. Het is ook mogelijk dit budget grotendeels te financieren uit reeds beschikbare regelingen. Bijvoorbeeld uit het Social Climate Fund (SCF) dat is geïntroduceerd door de Europese Unie¹⁴ en is opgericht om de naar schatting 34 miljoen mensen in energiearmoede in de EU te ondersteunen. Het SCF investeert in energiebesparingsmaatregelen voor gebouwen en transport en biedt directe inkomensondersteuning aan kwetsbare huishoudens die te maken hebben met hoge energiekosten. Het SCF wordt gefinancierd uit ongeveer 25 procent van de opbrengsten van het Emissions Trading System for Buildings and Road Transport II. Het gaat om ongeveer 65 miljard euro, dat tussen 2026 en 2032 kan worden aangesproken.¹⁵ Nederland maakt aanspraak op 1,11 procent van dit fonds, wat gelijk staat aan ongeveer 800 miljoen euro.¹⁶ Het structureel Transitiefonds kan invulling geven aan het Nederlandse deel van het SCF. Daarnaast kan de Nederlandse overheid een beroep doen op een budget van tenminste 5 miljard euro in de periode tot 2030 in bestaande regelingen, zoals het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en de ISDE- en SPUK-subsidies.¹⁷ Uiteraard kunnen huishoudens met een midden of hoger inkomen ook profiteren van de beschikbare subsidies en het Warmtefonds.

Vragen of opmerkingen?

Neem contact op met Miki Peric,
Social Energy Transition Manager
Miki.Peric@eneco.com

12 Inkomen onder 200% van sociaal minimum en >10% energiekosten als aandeel van het bruto-inkomen.

13 Het totale budget voor het verduurzamen van de huur- en koopwoningen van de 600.000 huishoudens die leven in energiearmoede schatten wij op 4 miljard euro voor de totale periode van 5 jaar tot 2030.

14 www.consilium.europa.eu/en/infographics/fit-for-55-social-climate-fund/

15 [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/753971/EPRS_ATA\(2023\)753971_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/753971/EPRS_ATA(2023)753971_EN.pdf)

16 open.overheid.nl/documenten/ronl-1d6198e8-0f26-4e5a-8b74-a8d83be8b786/pdf#:~:text=Nederland%20kan%20met%20de%20voorgestelde,de%20periode%20van%202025%2D2032.

17 www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/nationaal-isolatieprogramma